

Տարվա 10 րոպե, վեց ամիսը՝ 6 րոպե, երեք ամիսը՝ 3 ր., 50 Կ.
ամիսը՝ 1 ր., համար՝ 5 Կ.

Խմբագրության հասցեն՝ Тифлисъ. Редакция „Норъ-Даръ“
կամ Tiflis Rédaction „Nor-Dar“.

Խմբագրությանը բաց է տնիս օր (բացի տոն օրերէն) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունում են տունն ընդունելով:
Յայտարարութիւններն ըստին 2 Կ., ընկալմանի համար կը ընդունուի:

ԲՈՂԱՆԻՔԻ ԹԻՒՆ

Օգնութիւն յոյներին:
Քրոնիկոն: Լուրեր:
Գ. Պոլիս հայ թիւթերից: Նամակ
վանից:
Ընտրողական պայքարը գումարում:
Քաղաքական: Յունաստանն հ
թիւթերի: Ապստամբութիւն Աթինայում:
պոլիսի վիճակը: Քաղաքական լուր-
երի: Մանիքիստներ:
Հեռագրային:
Խառն լուրեր:
Բաղնիքային: Ուլ էր աւել-
ի բաղնիքային:
Տեղեկատու:
Յայտարարութիւններ:

ՕՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՆԻՍԻ

«Նոր-Դար»-ի նախնի ժայ համա-
րում հրատարակեցինք վերջին յայն-
թրական պատերազմից միաստուած-
ների օգտին ժողովարարութեան
հրաւերը:
Անհատաւոր կուսի մէջ յայնքը յաղ-
թուեցան, երկրորդ գրիմը աւերուեց.
ժողովուրդը բարոյապէս նիւթա-
կանապէս անկեղծ վիճակի մէջ
է: Յոյն կառավարութիւնը պա-
տերազմից առաջ էլ պարտերի տակ
մնացած, անկարող է օգնել լինամի
հայաբաւոր յայնքին, որոնք այսօր
տունն կ'արտադրեն կորցրած, մի
կտոր հացի կարօտ անօրհակ
թափառում են և սպասում են բա-
րեւորման օգնութեան:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՂ ԵՐ ԱՆԵԼԻ ԲԱՂԱՆԻՔԻ

ՀՐԱՅՑ ԳԻՆԻՍԻ

Ֆելիցիա էր նրա անունը: Իսկոյն
կրպակում թէ ինչ պարագանքում են
հանգիստի նրան և թէ նա իմ կեանք
ընդ զի իմ խաղաղ: Սա մի շատ տա-
րօրինակ և զարմանալի պատմութիւն է,
իսկ մինչև այդ րոպէն իմ կեանքի մէջ
այդպիսի զարմանալի և արկածներով
հարուստ զէպը չի եղել: Ընդհանրա-
կը ես շատ խաղաղ էի: Ես պարզ, մա-
սամբ այն պատճառով, որ զեռ շատ
երկատարող էի, մասամբ էլ նրա հա-
մար, որ արկածները ճաշակիւ հակա-
ռակ էին, իսկ, որ գլխաւորն է, երա-
ժշտութեան համեմատ ուսուցչու նիւ-
թական միջոցներն աւելորդ բան չէին
թոյլ տալիս:

Այժմ թոյլ տուէք 1889 թ. հոկտեմ.
բերի 3-ի երեկոյին գտնում, երբ ես
նրան առաջին անգամ տեսայ, և հա-
ւատացէք, որ ոչ մի բան չեմ չափա-
զանցել: Եթէ իմ այս պատմութեան
մէջ անհաստատի կամ շատ տարօր-
ինակ բան նկատէք, յիշեցէք, որ ամեն
բան հենց այդպէս էլ կատարուել, որ
այս փաստերը ծագելը չեմ չեմ, այլ
այնպիսի փաստեր են, որոնք շատ նը-
շանաւոր են, եթէ կամենաք, մինչև
անգամ շատ ցատկի, այնուամենայնիւ
փաստեր են:

1889 թ. հոկտեմբերի 3-ի երեկոյն
էր, ժամը իննը: Գործողութեան տեղն
է 2էրինը: Գործողութեան տեղն
էր զարկի դահլիճը: Ինչպէս տեսնում էք,

Հայերը լաւ դիտեն թէ ինչ
է նշանակում այդ գրութիւնը,
երբ տունն և տեղը և վար ու ցանքը
աւերուած են և աշխատող ձեռքե-
րը կտորտուած, երբ հայրենի հողից,
ու հողից տարադրուած է ժողովուր-
դը և մի կտոր ցամաք հացի համար
օտարին ձեռք մեկնելու վիճակին
է հասցրած...
Հայ ժողովուրդը ամեն մի դժուար-
ութեան դէպքում, ինչ ժողովուրդի էլ
վերաբերում լինի, ինչքան կարողա-
ցիլ է, անտարբեր չէ գտնուել:
Սերբերի պատերազմի միջոցին էլ
հայ ժողովուրդը անտարբեր չմնաց
սլաւոնայի այդ ժողովուրդի ցուերին:

Նկատելով, ինչպէս ինչպէս ժա-
մանակներ, մարդիկ բնադրումը
իսկ մոտենում են միմեանց. չար
մարդիկ թող իրենց կոչման հաւա-
տարիմ մնան, բայց հայ ժողովուրդը
իրեն հին և կուտուրական ազգ,
կարծում են, որ անտարբեր չի
մնալ յոնական աղբիւն պատահած
թշուառութեան և չնայած աժման
գրութեան, հանգամանքներն իսկ
հաշտի առեկող, կրամանակցի թը-
շուառացած յոյների օգնութեան
գործին:

Ո՞վ ինչքան կարող է և ինչ կա-
րող է կրտայ, և այդ նուէրը ամե-

պարագանքի մէջ մեղադրամտական
բան չկայ: Դուրսը բարակ անձրեւ
է մաղում: Դահլիճում կան երկու հասա-
կաւոր կին, մի պարոն, մի երեխայ և
եւ: Հասակաւոր կանայք կամաց փափում
են, պարոնը պատերից կ'առնէ՝ երկա-
թուղու գնացքների ցուցակներն է ու-
սում: Երբեք անհամար անհամար
ոտները գետնին է քսում: Ես, քսում
հինգ տարեկան երեխայիս, այս գը-
նացքով տեղ չեմ գնում, այլ իմ ընկեր
Սիլվիոյն: Ֆելիցիան ևս սպասում: Դեմ
ըլս զայնպիսի դժգոհութիւն է ար-
տայալում: Բոլոր երեքսներն էլ
զղային են, իսկ ես բացառութիւն չեմ
կազմում: Սյր իսկ իսկ իսկ ձախ կողմի
գուռը բացուեց և մօտաւորապէս իմ
հասակի մի աղջիկ ներս մտաւ:

Նկարագրեմ նրան: Գաշխտեմ, բայց
այդ ինչ չի յաջողուի: Աչքերը հը-
րաշալի էին կրակ էին, ցայտում: Հըր-
թութեանը կապ-կարծիք, դեմքը դըժ-
գոյն: Հագուստը նրան շատ էր սաղում,
գլխաւոր փոքր էր:
Ես կարող էի նկարագրութեան ման
բանանութիւնները բազմապատկել և
ձեռք նրա արտաքինի մասին ոչինչ գա-
ղափար չտալ: Դա բոլորովին անհնա-
րին կըլինի. աւելի լաւ է թոյլ տուէք
տեսնել, որ այդ աղջկայ արտաքինը սա-
տիկ գրաւիչ էր, չտեսնուած գրաւիչ:
Այն պարոնը զաղաքացի գնացքների ցու-
ցակներն ուսումնասիրելով, կանայք
լսեցին, իսկ ես... երբ նա առաջ էր
գալիս նստելու, ես կարծեմ աւելի եր-
կար էի նայում նրան, քան այդ պա-
հանջում է քաղաքագրութիւնը:

Նա չէր կարգում, նա ձեռքերը ծընկ-
ներին խաշած՝ նստած նայում էր հան-
դիպակաց պատին. կատարութիւնս գա-
լիս էր, որ ես Սիլվիոյն: Ֆելիցան չեմ,

նայն չորհակալութեամբ կընդու-
նուի:

Այս դէպքում և այժման հան-
գամանքներում հայի տուած նուէրը
ամենից թանկագինն է, դա սա-
մարացի այրիի լուսնի կրկնի...

ԲՐՈՆԻԿՈՆ

Թրքահայ գաղթականների օգտին
Գովկասի գլխաւոր վարչութեան մէջ
1897 թ. մայիսի 1-ից մինչև յունիսի
1-ը ստացուած է ընդամենը 6,093 ր.
86 Կ.: որը Երևանի, Գարսի, Բուխարայի
նահանգապետների մօտ: Նայն գաղթա-
կանների օգտին ստացուած գումարնե-
րի հետ անում է 6,333 ր. 12 Կ.: Աս
1 ն մայիսի մնացած գումարն էր 25,228
ր. 57 Կ.: Գաղթականներից ամենից
կարօտաւորներն օգնելու համար միևնոյն
ժամանակամիջոցում Գովկասի գնահատ-
տեղերն ուղարկուած է ընդամենը 2,614
ր. 75 Կ.: Աս 1 յունիսի մնացած գու-
մարն է 22,613 ր. 82 Կ.:

Գովկասի գլխաւոր վարչութիւնը Բա-
ղուի նահանգապետին թոյլ է տուել իւր
նահանգում հաւաքուած 1,033 ր. 97 Կ.
ծախսել թրքահայ գաղթականների հա-
մար մի աւանձին բնակարան վարձելու:
Բաղու քաղաքում և այդ բնակարանին
կից ճաշարան հիմնելու նպատակ համար:
Թոյլ է տրուել նմանապէս միևնոյն գու-
մարից ճանապարհ համար տալ այն

որ իրեն նկարիչ, կարողանում անկա-
տելի կերպով նրա ուրուագիծն հանել:
Այս երեքի անմիտ բան է և հենց սկըղ-
րից իմ մասին սխալ գաղափար կը կազ-
մէք, բայց նա ինչպէս էր գրաւում,
որ ես պարզապէս նստած շարունակ գի-
տում էի նրան: Իսկ երբ ընկերս եկաւ,
եւ մի նոր բան հնարեցի, որ զեռ էլի
մի քանի րոպէ տեղս մնամ և նրան դի-
տեմ:

Ի հարկէ ընկերս էլ նկատեց նրան:
— Ի՜նչ գեղեցիկ օրիւրդ է, չէ՞նչաց նա:
— Ը՛հ, է՛հ, պատասխանեցի եւ
և միևնոյն ժամանակ սկսեցի օրիւրդին
աչքերով չափել... իսկ զու լաւ ժամ
նակ անցկացրի, աւելացրի եւ զգալով
որ մի բան պէտք է ասել:

— Այո, պատասխանեց նա, վատ չէր:
Դու դարձեալ հին բնակարանումդ ես:
Եթէ պարզապէս ես, մենք կարող ենք գը-
նալ քեզ մօտ և միասին ծխել:

Հգում էի, որ շատ յիմար գրութեան
մէջ եմ, այնուամենայնիւ գնալ չէի ցան-
կանում:

— Մի փոքր սպասիր, ասացի, յոգնել
եմ, այսօր շատ եմ մտն եկել:

— Նոր աշակերտներ ունի:

— Ոչ, քո բացակայութեան ժամանակ
մի երկու ոտմաններ տալայ մի քա-
նի հրատարակչներին մօտ:

Մեր խօսակցութեան ժամանակ միւս
ուղեւորները դուրս գնացին, զահլիճում
մնացին մենք ու օրիւրդը: Հգում էի,
որ օրիւրդն աչքի տակով ինչ էր նա-
յում. մի մայրկենանից նա անկուտակ
վերկացաւ և մօտեցաւ մեզ:

— Ես... ես կը կամենայի ձեզ հետ խօ-
սել, արտասանեց նա խուլ ձայնով, ի
մեծ զարմանս իմ:

Ես վեր թռայ և հետեցի նրան:
Սյո ինչ է նշանակում: Ի՜նչ է պատ-

գաղթականներին, որոնք ցանկանում
են Գարս գնալ:

Թիֆլիսում մի նոր ընկերութիւն է
կազմուած, որի նպատակը պետի լինի
նպատակ երեխանց ֆիզիքական զար-
գացմանը և պաշտպանել այն երեխա-
ներին, որոնք օգնութեան են կարօտ
իրենց կեանքի աննպաստ պայմանների
մէջ: Ընկերութեան կանոնադրութեան
ծրագիրն արդէն մշակուած և պ. Նա-
հանգապետի միջոցով ներկայացուած է
Գովկասի պ. Գառավարչապետին:

Յունիսի 22-ի Գովկասի կառավար-
չապետի գլխաւորապէս տեղափոխուելու
է Գովկաս ամառանոցը:

Երկուշաբթի առաւօտեան երկրիս կա-
ռավարչապետ իշխ. Գ. Ս. Գալիցինը
Օրթոնաւում ձիով գրօնելու ժամա-
նակ պատահում է Արշակ Սարգսեան
անունով մի երիտասարդի հարսանիքին:
Հարսանիքը ուղեկցող երիտասարդների
խնդրանաց զիջելով, իշխան Գառա-
վարչապետը մի բաժակ զինի է վերցը-
նում և օրհնում նորապսակներին, բն-
ծայելով նորապսակային մի ոտի իմպե-
րիալ: Իշխանին բուական տեղ ուղեկ-
ցում են «ուռա» բացականչութիւննե-
րով:

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը
նահանգապետներին առաջարկել է տե-
ղեկութիւններ հաղորդել այն կորուստ-
ների մասին, որ կարող են ունենալ

բաւարում: Նա վառարանին յենուած
մի րոպէ լուռ ինչ էր նայում: Երբ նա
սկսեց խօսել, ես նոր ցնցում զգացի:
— Ես բնակուելու մի անկիւն չունիմ,
ոչինչ նա, Լոնդոնում միայնակ եմ,
զուր ինչ բարի և մեծահոգի մարդ էր
երևում: 2էք խղճալ ինչ:

Հարմարեց պատանձուել էի: Բը-
նազդամբ զգում էի, որ Սիլվիոյն
հետաքրքրութիւնով մեր կողմն է նա-
յում, բայց ես չէի կամենում յիտ նա-
յել:

— 2էք խղճալ ինչ, կըլինեց նա բարձ-
րացնելով աչքերը:

— 2իզ համար կանեմ, ինչ որ կա-
րող եմ, պատասխանեցի. ինչ... ինչ է
հարկաւոր ձեզ:

— 2եր ընկերոջը ճանապարհ ձգեցէք,
չէ՞նչաց նա, ազատ կըլսուեք, ես այս-
պէս չեմ ամաչել:

Ես դարձայ Սիլվիոյն: Դու, նա
յոնքերը վեր քաշած ժպտալէմ նայում
էր ինչ:

— Ես... նա ուզում է ինչ հետ խօսել,
սկիցի: Դեմ նեղանալ, եթէ...

Օ, ոչինչ, միայն, ծիծաղելով պա-
տասխանեց նա: Զնորհաւորում եմ,
վաղն ինչ մօտ եկ: Այդ բանը ինչ շատ
է հետաքրքրում:

— Զատ ես սխալում, եթէ կարծում
ես, որ շնորհաւորելու բան կայ, բո-
ղոքեցի ես: Հաւատացնում եմ քեզ, որ
զա ինչ վրայ չէ սիրահարուել. ցտե-
սութիւն:

— Յոնեութիւն, ասաց Սիլվիոյն:
Ես երեք մի օրեւէ կաֆէ շանտան կը-
թամ, իսկ վաղն ամբողջ առաւօտը տա-
նը կըլինեմ:

Նա գնաց: Մնացինք ես և տարօր-
նակ աղջիկը:
— Զնորհակալ եմ, ասաց նա: Ի՜նչ

գինուարքունի մեծապատէս մտցնելուց:

Գիլիշանից «Կուլկա» ին հեռագրում
են, որ յունիսի 8-ին, գիշերը, հեղեղը
ընել տարել է 37-րդ վերտաի վրայ գըտ-
նուած ութ սառնանոց կամօրջը: Հա-
ղորակցութիւնը կարուած է: Միջոց-
ներ են ձեռք առնուած հաղորդակցու-
թիւնը վերականգնելու:

Յաջորդ ուսումնական տարի Թիֆլի-
սի 2-րդ գիմնազիոնի 8-րդ դասարանին
կից բացուած է զուգընթաց դասարան:
Թիֆլիսի ձիաքաղք երկաթուղու բեղ-

գիական ընկերութեան անցեալ տա-
րուայ չըջանաւորութեան գումարն է
406,183 ր., իսկ շորքանեանի և Արի-
բեգեանի ձիաքաղք երկաթուղու —
66,213 ր.:

Անցեալ օրը Թիֆլիսի Բեղլէհեմ թաղում
իւր սեպական տանը բնակուող Ա. Սամբե-
կեանը, 18 տարեկան պատանի, «Վերայ» հիւ-
րանոցում մի սենեակ է վարձում և կարբիտան
թթուով ինքնապատնութիւն գործում: Հան-
գուցեալ թողած գրեց երևում է, որ ինքն
իրեն է սպանել:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

Հին-ՆԱԽԻՋԵՆԵՆԻՑ.— Գրիշը առնում
եմ ձեռքս դարձեալ հայ գաղթականնե-
րի մասին գրելու համար: Դիւր գլխա-
ւոր հարցը, ցար Ներկայումս հայ գաղ-
թականներն են կազմում: Քանի որ
գաղթականութիւն յառաջ բերող խըն-

կը կարծէք դուք իմ մասին:

— 2նտեմը, հարցրի ես, կամ գուցէ
դուք գերադասում էք...

— Ես լաւ եմ համարում կանգնել:

— Ես բոլորովին չփոթեցի:

— 2էք բացատրել արդիօր թէ ինչ կը-
նշանակեն մի րոպէ առաջ ձեր օտա-
ւորները: Դժուար է ենթադրել, որ
զուր այդպիսի նեղ գրութեան մէջ լի-
նիք:

— Ես ոչ մի գրօշ չունիմ, պատաս-
խանեց նա: Ես բոլորովին փող չունիմ
և չգիտեմ, թէ կայարանից ուր պէտք
է գնամ: Այսօր եմ եկել այստեղ...

— Այսօր էք եկել այստեղ, կըլինեցի
եւ, երբ նա կը կարգէ:

— Ես եկալ երկուսից մէկն անելու,
իմ առաջին վճիռը ձեզ արդէն յայտնի
է, ես ձեզանից—բոլորովին անձնաւթ
մարդուց, օգնութիւն խնդրեցի...

— Իսկ 'Երկրորդը, պիտեցի ես, երբ
նա նորից կանգ առաւ:

— Երկրորդ վճիռս—ընկնել գնացքի
տակ:

— Տէր Աստուած, բացականչեցի ես,
միմե ձեռք գրութիւնն այդքան յուսա-
հատական է, որ զուր զնալ էր...

Եթէ դուք այստեղ չլինէիք, այդ
արդէն իրագործում կըլինէր: 2եր
ղէմն ինչ յուսադրեց, զգացի որ զուր
ինչ կ'օգնէք և իմ անկ գրութիւնից օ-

գուտ չէք քսողի: Ես զգում էի, որ կա-
րող եմ ձեզ վրայ վստահանալ: Վախն
էր արդիօր, որ ներշնչեց ինչ այդ միտ-
քը, վախում էի արդիօր մեռնել, թէ...

— Յոնով եմ, որ պատճառը վախը
չի եղել, պատասխանեցի: Գարծում եմ,
զուր անպայման կարող էք ինչ հաւա-
տալ: Այնուամենայնիւ ես պարտաւոր
եմ ձեզ յայտնել, որ ներկայ իմ գրու-
թիւնն ինչ արդիւնում է մի զգալի օգ

դիրքը չէ լուծուել, թրքահայոց գաղթականներին հոսանքը դեռ կը շարունակուի դէպի մեր կողմերը: Երէկ և այսօր հասան մեր քաղաքը մօտ 150 գաղթականներ: Բոլորը Գեապաոն գետափին են, որ սահմանակից է Սալմաստ գետափին: Ինչ ասել կուզէ, որ բոլոր այդ գաղթականները փախել են քրդական և թրքական սերիքից և կրակից: Այդ գաղթականները Գեապաոն գետափին հայերի վերջին միացումներն են: Այդ գետափում երկու հայաբնակ գիւղ էր մնացել, որ զերծ էին մնացել կոտորածից: Նրանք ևս ենթարկուեցին գաւառի ուրիշ հայ գիւղերի վիճակին: Բնակիչներին մեծ մասը կոտորուել է, իսկ փոքր մասը անհազին նեղուծիկներին յետոյ հազիւ կարողացել է փախչելով կենանք փրկել:

Հին Նախիջևանը սահմանակից լինելով Պարսկաստանին, ամենից աւելի է լցուել հայ գաղթականներով, որովհետեւ նրանք իբրեւ հայաբնակ քաղաք նախ Նախիջևանի գաւառը և քաղաքն են հոգը դնում: Անմիջական օգնութիւն այստեղ պէտք է հասցնուի, մինչդեռ Նախիջևանը աղքատ քաղաք լինելով, չի կարող անհրաժեշտ օգնութիւն հասցնել, մանաւանդ որ գաղթականներին համար տեղուս ժողոված դրամը սպառուել է: Մնում է, որ ուրիշ հայաբնակ քաղաքներին հարուստ հայերը դրամ ուղարկեն տեղին ա. գաւառապետին գաղթականներին խնամելու համար:

ԳԵԱՊԱՆԻՑ.—Մեզ մօտ հունձը արդէն սկսուել է: Զըջկապ գիւղերից նախկին տարիների նման հարիւրաւոր գիւղացիք են գալիս հունձ անելու, սակայն սովորականին համեմատ առատ վարձատրութիւն չեն կարողանում ստանալ: Բացի յիշեալ գիւղացիներից այս տարին եկել են մեծ քանակութեամբ վրացիք և թաթերներ—պարսկաստանից: Թաթերը այս առաջին անգամն է որ գալիս են մեր կողմերը հունձ անելու: Մինչդեռ առաջին տարիների հնձուրները մի քանիսն

ջակի համար 1 ր. 50 կոպ. — մինչև 1 րուր. 20 կոպ. էին ստանում, այստարի ստանում են միմիայն 30 — 25 կոպ.

Նոյն տեղից.—Յուլիսի 8 ին ներսիսեան դպրանոցի վեցերորդ դաստան աշակերտ Յովհաննէս Տէր Սահակեանը սպանուել է մի թուրք արիւնառու շաւակից, որը մօտաւորապէս մէկ ամիս է, որ հետամուտ է լինում սպանելու Տէր-Սահակեանի վրէժն: Իսկ իւր գաղանային վրէժնը իրեն յայտարար ատու համար: Երկուստեք քսան մէկ տարեկան էր: Աւարտելով ներսիսեան դպրանոցի դասընթացը, շարաթ օրը գալիս է Գանձակ: Հետեւալ օրը երեկոյան դէմ հրացանը վերցրած միամտ սրտով դնում է իրենց այգին, ուր չարագործը, տակաւին մի քանի քայլ դարպասից չանցած, գնդակի մի հարուածով վերջ է դնում երկուստեքի նորափոխիթ կենանքին: Գնդակը փչում է գաղթիկ և ուղեղի միջով անցնում: Երկուստեք դիվիզիոն խօսքերը լինում են ասացէք մօրս, որ ուրիշը ինձ սպանեց, ևս չըս պանեցի: Զարադործը յայտնի է. չուտով կը ձերբակալուի:

ԵՐԵՎԱՆ.—Քաղաքիս ինտելիգենտ դասակարգը արդէն ձկնել է Գարաշի-չակ գնալ՝ ամառն անցկացնելու համար: Նահանգական դատարանը և Ա. տեանը նմանապէս պատրաստուել են շուտով նոյն տեղը փոխադրուելու: —Սարափիկի շրջեր են անում: Զըմբան սարափիկի ցրտի պատճառով բոլոր ծառապտուղները վնասուած են: Այգիների խաղողը թէկ առատ է, բայց բնական կօշտած հիւանդութիւնը սպառնում է փչացնել և այդ:

Կ. ՊԱԼԱՆԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Հռոմիսի Պապին նուիրակ, Տ. Պօն-նէթի վարդապետի մը ընկերակցութեամբ, երէկ ժամը 9-ին միջոցները Ազգ. Պատրիարքարան գալով այցելու-

թիւն տուաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ժամէ մը աւելի տեսնուելէ յետոյ մեկնեցաւ:

—Ամերիկացի միսիօնար և Պայպլ-Հատուկ գանձապետ Մր. Բիթ իւր հետ ունենալով Փատարան Արշակ Էֆէնտի Զմտութեան, երէկ Ազգ. Պատրիարքարան եկաւ և այցելութիւն տուաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր:

—Էնկիթէն մեզ կը գրեն թէ՛ տեղացիներէն Ելըզան և Օճազեան է ֆէնտիները հանգանակութիւն մը բանալով Թոքատի արկածեալներուն համար, մեծ ցանքով յաջողած են 3200 դրուի գումար մը հաւաքել և զրկել Թոքատ, և դեռ կը շարունակեն հանգանակութիւնը: Գովելի է այս ազնիւ անձերու ցանքերն, որով կուզեն ինքնաբերաբար օգտակար ըլլալ անոնց, որ աղքատութեան երեսնէ կրտսռապին:

—Գ. Վ. Արվաճեան, Լոնտոնի Սէն Ալյան Հօլի մէջ երկու նուագահանդէս տուաւ: Ունկնդիրները թէկ բազմութիւն չէին, բայց հայազգի գաղանկահարին երաժշտական հանճարը ներկաներու կողմէ ջերմապէս գնահատուեցաւ:

Ն Ա Մ Ա Կ Վ Ա Ն Ի Ց

Մեր երկրի կլիմայական յատկութիւնն այնպէս է, որ երբ ձմեռը խիստ ու սառնորկ լինի, այն տարին հունձը շատ առատ կը լինի, զի ջուրը սովորականէն աւելի շատ կը լլայ: Այլ շատ այդպէս էր այս տարւոյն ձմեռը, և գարունն ալ պէտք էր արձակուի: Երբ ինչ օգուտ որ առաջիկայ ամառ առատ հունձը չպիտի ունենանք, վասն զի հունձը ունենալու համար պէտք է որ նախապէս սերմ ցանուած ըլլայ, ինչ որ դժբաղդապէս տեղի չունեցաւ ոչ աշուն և ոչ գարուն: Հետեւապէս ձմեռն առատ ձիւներու և գարնանն արգաստորիչ անձրևներու թանկագին ջուրերն ի դուր հոսեցան գնացիւն: Երբ այս

կերպով բոլորովին զրկուինք ցորենէն գարնանը ի սով մը արհաւիրք մտքերնիս կուգայ և կը սոսկանք... Ուրեմն հիմա կուզէ խորհելու է, այդ դժբաղդութեանը առջին տեսիլու համար:

—Միսիօնարները Մայիս 1-էն (Ը. Ե.) սկսեալ զաղքեցուցին կարօտելոց նպաստ առաւ, ամեն որ իւր բաղդին ձգուեցաւ: Այժմէն անօթի տառապողներ սկսան տեսնուիլ: Իսկ պարապ ստամոքսով պարկոզներուն հաշիւը չկայ:

—Զըջկաններէն քաղաքս գաղթած գիւղացիները իրենց տեղերը զրկուեցան կառավարութեան հրամանաւ, և պաշտօնական յորդորներ ուղղեցան Կոստանտնուպոլիս: Երբ իր համար արմաթը տալ անոնց արդիւնքը կիսելու պայմանաւ եթէ լսուին ալ այդ յորդորները, ալ ևս ժամանակ անցաւ: Սովին առաջին տեսիլու չպիտի կրնան բաւել այդպիսի միջոցները:

—Անցեալ աշունէն ի վեր գաղթականութիւնը իր զէպ գուրս սկսած է ելլել գաւառէս, բայց դեռ մեծ համեմատութիւն չէ ստացել երկու պատճառաւ, նախ զի ճանապարհներն դուրս անցանիկ չեն, երկրորդ տեղափոխութիւններու համար հարկաւոր ծախքի դրամը կը պակսի: Այս երկու պարագաները թերեւս բարեբաղդութիւններ են, եթէ ոչ, այժմ պարագուծ էր մեր երկիրը, զի անտեսական տալու պէտք ոչ ուրեք այնքան զգալի է, որքան գաւառին մէջ:

—Տիրոջ անտեսական կացութեան մէջ հետեւանք ալ այն եղած է, որ վարկը բացարձակապէս վերցրուած է, ու ամեն առետուր կանխիկ վերածուած է: Այս երեւոյթ 1876-ի հրդեհի տարին միայն տեսնուեցաւ, վերջ քիչ թիւ մոռացուեցաւ, ապաքիւր տիրեց նորէն, իսկ այժմ վերստին երեւան ելաւ կանխիկ հարկը:

—Որբերը իրենց ընտանիքներուն մէջ սնուցանուելու գաղափարն ամէնէն աւելի նպատակայարմար կը համարենք ի

նկատի առնելով մանաւանդ տղապան հանգամանքները, զոր բացառելու աւելորդ կը դատենք: Աւրախ եւք որ ընդունուելով իւր գտած է այդ գաղափարը, կուզանք տեսնել թէ զործարարութիւնն երբ և ինչպէս պիտի կատարուի:

—Քաղաքիս այգեստանի պարտէզները չորանալու մեծ վտանգի տակ են, զի արուեստական աղբիւրներու մեծագոյն մասը որոնցմով կը ջրուէին անոնք, ցամաքած են: Գործիւն յարկին տարեալ լինելով Ուստի երկրի կայ թէ մեր զրախտասարաւ այգեստանն, որ այնքան մեծ համարա ունի իբրեւ գեղեցիկ շինվայր մը, ամայի ու աւեր դառնայ այս ամառը, գոնէ մէկ կարեւոր մասը: Քիչ չիլ ճշտելու արուեստական մեծ լիճը որ կը գտնուի քաղաքիս արեւելեան կողմ, իբր 6 ժամ հեռի, մեծագոյն ոռոգիչն է թէպէտ այդեստանի, բայց առանց վերջոյն ալ աղբիւրներու օժանդակութեան ինքը աւանդին չպիտի կրնայ բաւել այնքան պարտէզները ջրելու: Իսկ այն աղբիւրներու հորերը պեղել, ապանները մաքրել, ճամբաները հարթել, ժողովրդեան ներկայ վիճակէն շատ վեր է:

—Անցեալ աշունէն ի վեր Այգեստանի մէջ ամէնէն աւելի խիստ բնականաւ թաղն է հորաշէնի թաղը, իւր կեդրոնական զրից շնորհիւ:

—Գրթական և աղքատի զործերու վրայ շուկայից խօսիլ այս անգամ, զի ի բաց առեալ ինչ ինչ մասնաւորութիւններ, գրեւելու արժանի բան մը չկայ այդ կողմանէ: (Մտախոս)

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻՐԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

189. Թուի ապրիլի չորսին Վ. Գաւառի ամեն կողմից գիւղական ներկայացուցիչներ, թուրք թէ հայ, ժողովուրդ է. գիւղը, մշալի համար միւրաբ պէտք է ընտրելին: «Միւրաբ» ասուած պաշտօնը շատ շատ

նութիւն անել ձեռք բայց ինչ որ Կոստանտնուպոլիս, հաճութեամբ կանգն:

—Սյուիքն ինչ, հարցրեց նա ուղղակի:

—Սյ եթէ մի փոքրիկ փոխառութիւն...

—Ես սովորած եմ, պատասխանեց. ինձ ուսուցիչ քան չէք տալ:

Պատասխանի տեղ վերցրի պիտակս և աղջկայ հետ փողոց դուրս եկայ:

Երբ մենք Ստրենդայի բաղնիքին մէջ մտանք, ես թես առաջարկեցի ներքան առնելով: Երեկ ձեռք Լոնդոնը ծանօթ չէ:

—Ես այստեղ չեմ ծնուել պատասխանեց:

Գաղթով լուսաւորուած մի մեծ ճաշարան մտանք: Ժամը չէ, այնտեղ եղողները մեր կողմը նայեցին, որ հիացմունքով դիմեան իմ ուղեկցիս: Ուրպէսդ միջոց ունենանք ազատ խօսելու, մի ասանանցած անկիւնում փոքր բնիկանի շուրջը նստելով, տուեցի իմ օտարօտի protégée իս խորակացուցակը:

Ճաշարանի շքեղութիւնը, ինչպէս երևում էր, նրա վրայ ճնշում չէր գործում: Պէտք է խոստովանել, որ քիչ և մի փոքր անորոշ եկամուտներ ունեցող երիտասարդիս համար, այդ երեկոյան ընթերցումը, որ մենք մեզ թոյլ էինք տալիս ուսուցիչ, անչափ շաղկապեալ էր, իսկ ես չէի կարող մերժել նոյն իսկ այն ժամանակ, երբ իմ հարցմանը, թէ ինչ կը լսեմ, նա պատասխանեց, չամ պանիս: Մենք շամպայիս էինք խը մուծ, ապա լիկեօրով սուրճ վայելեցինք և ես այլ ևս առանց մտածելու հետզհետէ ենթարկուել էի այդ անսովոր tete-a-tete ի հաճոյքին:

Նա դիմելու չափ գեղեցիկ էր. լաղաթ ունէր նրա օտարօտի վարուեցողութիւնը, որը չէր թոյլ տալիս նրան քաջուելու ինձին, Փոքրանակ իւր զը-

րութեան մասին մտածելու, նա ուղղակի նրան մոտեցնելու էր տալիս, և դժուար թէ մենք աւելի ուրախ և համարձակ լինէինք, եթէ մեր ծանօթութիւնից շարաթներ, նոյն իսկ ամիսներ լինէին անցած: Բայց այս դրութիւնը չէր կարող երկար տեւել: Ժամը տասնութիւն լիկեց, ծառան հաշիւը բերեց և մենք յամբարայլ նորից փողոց դուրս եկանք: Անձանօթ ուղեկցուելու, այնպէս ուրախ էր ու շատ էր խօսում, որ ես միջոց չունէի մի որ և է ընծայի մասին անկարելի, որ մտադիր էի նրան առաջարկել:

—Ո՛ր երբ գնում, հարցրեց նա, երբ մենք արդէն փողոցում էինք:

—Ես կարծում եմ, քանի ուշ չէ, ձեռք համար պէտք է սենեակ գտնուի: Զանազան իրեր, արկղ, բան չունիք:

—Ոչինչ, գլուխը պտտելով պատասխանեց նա, բոլորովին ուշին չունիմ, իմ բոլոր ունեցածս վրաս է:

—Բայց ասացէք, ի սէր Աստուծոյ, որտեղ էիք ապրում, երեկ դուք սեպհական մի բան կուենեք, մի որ և է կապոց...

—Իմ բոլոր ունեցածս տանտիրու հու մօտ մնաց, որովհետեւ նա հրաժարուեց տալու ինձ իմ իրերը, երբ ես թողի նրան: Ես բոլորովին ուշին չունիմ: Ինչ էք կարծում, ինձ հիւրանոց կը թողնեն:

—Այն կնոջը որքան էք պարտ:

—Եթէ ֆուտն տալիս լինէր: Մտածութեան մէջ ընկալ, եթէ ֆուտնը ես չէի կարող վճարել. իհարկէ լրբեր ապօրինի էին խլուած, բայց այս կէս գիշերին ես բոլորովին ցանկութիւն չունէի մի կատաղած կնոջ հետ կռիւ սկսելու:

—Սոյ շատ անյարմար է, բոլորովին անյարմար է:

—Մի բարեկանք ինձ վրայ, աղաչում էր նա:

—Ես չեմ բարեկանում, բայց դուք պէտք է գիտենաք, որ այլ ես ձեռք օգնել անկարող եմ: Ահա ձեռք մի ոսկի, դարձէք ձեր տանտիրու հու մօտ և ցոյց տուէք ոսկին: Առաւօտեան մի կերպ կանխէք, գոնէ այժմ գիշերելու տեղ կուենանք:

—Այդ անհնարին է, պնդում էր նա, ես չեմ կարող նրա տունը գնալ, չեմ կարող:

—Ուրեմն որտեղ պէտք է քնէք, հարցրի ես:

—Զգիտեմ, վհատութեամբ պատասխանեց նա:

Զգիտեմ, որ հանդիպել էի նրան: Ես ծանր պատասխանութեան տակ ընկալ, Մի երկու-երեք րոպէ մենք լուռ մը մտածման մէջ կանգնած էինք, գոնէ ես մտածում էի, իսկ նա, բոտ երեւոյթին, սպասում էր իմ մտածմունքների հետեւանքին:

—Միակ բանը, որ կարող եմ ձեռք առաջարկել, հետեւան է, ասացի. ես կերթամ բարեկամիս մօտ գիշերելու, իսկ իմ ընկալարանը ձեռք կըտամ: Վաղը ուրիշ կերպ կը կարգադրենք: Ամենից առաջ դուք պէտք է յետ տանաք ձեր իրերը և որքան կարելի է շուտ:

—Որքան բարձր էք, չնչոյց նա:

—Եհ, դուք էք այդքան մեծ նշանակութիւն տալիս: Սիւրիզմունդը կուրախանայ, որ իւր մօտ գնամ: Դէհ, գրեւոր, աւելի լուս է կարող վերցնել, իսկ տանտիրուհուս կասեմ, որ դուք մօրաբար աղջկին էք: Ի դէպ ինչ է ձեր անունը:

—Իմ ազգանունն է Ֆէյիցիա Գալդիւր, իսկ ձեռք ինչպէս են կոչում:

—Իմ անունն է Զեբարդ Մերիս: Ահա և կաք, իմ ընկալարանը հետու

չէր, ժամը 11¹/₂, ին մենք արդէն իմ համեստ ընկալարանում էինք:

—Եղէք ինչպէս ձեր տանը, ասացի ես: Այս հիւրանոցին է, իսկ ահա այն էլ նշարան: Առաւօտեան սուրճը խմում եմ առհասարակ ժամը իննին, իսկ եթէ դուք կամենաք նախաճաշել աւելի ուշ, դուք միայն պէտք է յայտնէք տիկին Գոլսիին, երբ նա ձեռք մօտ կը գայ: Ես ձեռք մինչև տանտիրուսը չեմ անհանգստացնի:

—Առանց ձեռք ես արդէն մեռած կը լինէի, պարզելով ձեռքը դէպի ինձ ասաց նա: Զգիտեմ, զի մէջ, թէ որքան շնորհակալ եմ այս բոլորի համար:

—Ես սարսափում եմ, երբ դուք այդ պիտի բան էք խօսում, ասացի ես: Դուք այդքան ջանք էք, այդպէս...

Նա ժպտաց: Ի հարկէ ես աւելի չփութում էի քոտ թէ նա:

—Այդպէս գեղեցիկ էք, — ուզում էիք ասել, վերջացրեց նա իմ մտքը: Զնայած դրան, այնուամենայնիւ քիչ մնաց, որ ես մի զգուշիկ գիւղի գաւառային: Ես երբեք ձեռք չեմ մոռանալ, չեմ մոռանալ և այն, ինչ որ դուք մի անձաբացած աղջկայ համար արեցիք:

Ես շարունակ բռնած էի նրա ձեռքից, վերջին խօսքերի ժամանակ չկարողացայ փորձութեանը զիմադրել և պինդ սեղմելի ձեռքը:

—Բարի գիշեր, քաղաք քուն, աշխատեցէք քնի մէջ մոռանալ ձեր կրած բոլոր գաղափարները:

Այնուհետեւ ես ցած իջայ և գնացի իմ ընկեր Սիւրիզմունդի մօտ:

ԳԻՐԴԻՆ II.

Երբ ես հասայ Սիւրիզմունդի բնակարանը, նա դեռ չէր վերադարձել. մենք այնքան մտերմ էինք, որ ես առանց աշուկու ձգուեցի բազկաթոռի մէջ,

հանեցի ծխախոտ և սկսեցի ծխել ու սպասել ընկերոջս:

Նա շատ զարմացաւ, երբ ինձ տեսաւ: —Դու այստեղ, ասաց նա. միայնակ հոգիս դուրս եկաւ, իսկ դու ինձ այստեղ սպասում ես:

—Ոչ, քսան րոպէից աւելի չէ ինչ այստեղ մե: Ինձ պէտք է թոյլ տալ այստեղ գիշերելու:

—Եթէ օրախոսութեամբ, բայց...

—Եհ, ինչ հարցեր կամենում ես առաջարկել, ես ուզում եմ այստեղ գիշերել, որովհետեւ իմ սենեակներում տեղաւորուել է օրիորդ Ֆէյիցիա Գալդիւր:

—Զերեք Գրոս կայարանում պատահած աղջկիւր:

—Այո, հիշեց նա:

Ես նրան բոլոր պատմեցի, նա թէ և ծաղրական ժպտով, բայց ուղադրութեամբ խոսեւ էր:

—Լաւ ես խրուել, նկատեց նա, իսկ վաղը ինչ պէտք է անես, պարոն Գոն-Քիշոտ, իմ մտադիր չեմ նրան տարեկան թոշակ նշանակելու:

—Եթե մի լինիր, ասացի ես կոպտութեամբ, օգտուելով ընկերական մտերմութիւնից, վաղը նա տուն կերթայ:

—Ո՛ր:

—Տուն. այսինքն, ի հարկէ...

—Այո, ի հարկէ, եթէ նա միայն տուն ունի, որ ինչպէս հասկացայ, նա չունի:

—Այնուամենայնիւ նա մի տեղ կերթայ. ընտրութեան պատասխանատուութիւն ինձ վրայ չէ ընկնում:

Զեմ կարծում այս օրոքներս համար ինձ մեղադրեն, իստասպրտ անուանեն, այնուամենայնիւ, երբ այդ րոպէին Ֆէյիցիայի դէմքն առաջն պատկերացաւ, ինքս ինձ անպիտանի մէջը համարեցի:

տիկական
տեղ առե-
որ ըն-
դափարը,
ուրիշին
իս-
բողան-
ողակ են,
մեծա-
ւելին ա-
րարուած
թէ մեր
այնքան
ցիկ չի-
ւնալ այս
սրբ. Գէ-
ան մեծ
արեւ-
մեծա-
ստանի,
լոբնոր
ինչպիսի
հորերը
բաները
իմակէն
ստանի
տեղած
կեդրո-
ածերու
ամ, զի
սուրու-
ան մը
Մարտի)
ՌՈՒԽ
ուսու
եանու
այնակ
այս-
է ինչ
տաս
ու ա-
զի-
բերում
Գար-
ստա-
թէ և
գրու-
իսկ
Դոն-
տա-
կող-
կան
կեր-

հաւեւ պաշտօն լինելով տասնեակ
թուրք և հայ բազմաթիւները ախոր-
ժակն էր գրգռել, որոնք արդէն մի քանի
օր առաջ գալով է. գրգռել սկսելին ա-
գիտացիա անել, ջրալի ծածկի նման
սրա և նրա ետեւէն շարժւելու ու արա-
զը, «չեք հար փութիւն» և «թիւթիւն
փութիւն» խաղում էին իրենց դերը, իսկ
միւսքան թիւթիւնները տաքացած ըմ-
բիւններին նման իրենց հակառակորդնե-
րին ոտքից յզուլուս դնելով, անցու-
ղարձ էին անում բազմութեամբ լցուած
խառնութիւնները առաջով:
Խեղճ գիւղացի, Խնչ նպատակներով,
ինչ յոյսերով է գուցէ եկել շրջակայ
հեռուսր գիւղերից. իւր գիւղական հա-
պարակութիւնը ունէր էլ յանձնարարի
նրան ընտրելու և ունէր պիտի ընտրէ
նա: Գիւղացու ապրուստի միակ յոյս-
ապակնը նրա վարդապետն է, իսկ վա-
րդապետին անպայման ջուր է հարկա-
ւոր: Եւանջ ջրի գիւղացու ամբողջ աշ-
խատանքը իղուր է և անօգուտ. ջուրը
և պարձեալ ջուրն է հողի հետ միասին
գիւղացու աշխատանքի պատկուր Բաղդա-
խնդի մարդիկ լաւ հասկանալով ջրի
այս մեծ նշանակութիւնը և յաջողելով
միւսքան նշանը մի կերպ վիզը ձգել
ամենաշարժաւոր կերպով ի շարն են գործ
դնում իրենց իշխանութիւնը և փոխա-
նակ գիւղացու շահերը պաշտպանելու,
սկսում են հարստահարել նրան ամե-
նափութար կերպով: Գիւղացին շատ է
տեսել այդպիսի միւսքաններ և շատ շատ
անգամ է կեղծելով:—Հարստահարուել
նրանցից: Զկարողանալով այս կամ այն
միւսքան ընչաքաղցութեամբ գոհացում
պատճառել նրա այդպիսի շատ ան-
ամ են չորացել:—պտուղափի եղել, նրա
տրտերը, նրա բոստանը, նրա բամբակը
շատ անգամ են թաւամել երեսից
ընկել: Այո, նա այդպիսի միւսքանների
շատ է փորձել և ինչպէս նախկին ընտ-
րութիւններին, նոյնպէս էլ այս անգամ
երգուել ուխտելի շատ իւր քուէն այդ-
պիսիներին:

Երբ միւս առաւօտը զարթեցի, տրա-
մադրութիւնս բոլորովին չէր փոխուել:
Հագնուեցի, նախաճաշեցի և ուղեւորուե-
ցի զէպի տուն, իսկ խոտասրտութիւնս
ոչ թէ չէր մեղմանում, այլ ընդհակա-
ռակն աշխատում էր նրան անել իր-
բորքի: Փէլիցիան ճիշտ որ շատ գեղե-
ցիկ էր և նազելի, բայց նրա մէջ ինչ
որ անհասկանալի, պղտոր բան կար, որ
կարող էր ինձ համար կործանել լինելու:
Ես այսպէս չար մտքերով պաշարուած
գնացի Փէլիցիայի մօտ:
Բնակարանին սանդուղիներով բարձ-
րանալիս, ի մեծ զարմանս իմ, նկատե-
ցի թէ ինչպէս օրերով Գարգինգը իմ
զաշնամուրի առաջ նստած գեղեցիկ,
կանոնաւոր մշակուած ձայնով երգում
էր: Մի րոպէ հիացած կանգ առայ, ա-
պա ծափահարելով ներս մտայ:
—Բարեւ ձեզ, ձեր հրաշալի ձայնը ձեր
զօրախոսութիւններին շուտով վերջ կը-
դնէ:
—Բարեւ ձեզ, բացականչելի նա կանգ-
նելով: Ես ձեզ այսպէս վաղ չէի սպա-
սում. իմ ձայնը ձեզ զվրէ է գալիս:
—Խնայ. Լաւ քննեցի:
—Ձեր հակալ եմ. ես այժմ շատ լաւ
եմ:
Այդ երևում էր: Սենակը ողորդ ա-
րեւի ճառագայթների տակ այդ աղջկին
սուղոյութեան և գեղեցկութեան տի
պար էր:
Նա իւր հարցը կրկնեց:
—Ձեռքը ի՞նչ ատում. իմ ձայնը ձեզ
զվրէ է գալիս:
—Սոս:
—Դու կարծում էր, որ ձայնս ինձ
պէտք կը գայ:
—Կարծում եմ: Թէ և պաշտօնները մի
փոքր զփութարութիւնով են գտնուում,
բայց ձեր գեղեցկութիւնով...
—Ես էլ էի միշտ այդ բանն ասում,

նա ուխտել է և իւր ուխտի մէջ հա-
տատ գալիս է. Գիւղացու նա հա-
ղիպում է սովորական ագիտացիային,
գինուն ու արեւը, «թիւթիւն» և
«չալփութիւն» և մնաւ բարով երգում,
մնաւ բարով սրբազան ուխտ:
—
Ապրիլի չորսին, վաղ առաւօտեան
դեռ առեւ շտապած, գաւառի ամեն
կողմերից եկած մարդիկ խոնուել էին
է. գիւղի հրապարակի վրայ և գինե-
տների առաջ. Երտասողոր ահաւորան
էր ներկայացնում գիւղի հրապարակը.
տարբեր բարբառներ, տարբեր տարա-
գով գիւղացիք, կաշառք, գոռու-
ոց, հայհոյանք, ծիծաղ, քիչոց... ա-
մեն բան խոնուել էր իրար: Մի տեղ
մէկը գիւղացու անտակտ դատողու-
թեամբ համոզում է մի խումբ իւր նման
գիւղացիներին սրան կամ նրան ընտրել,
մի ուրիշ տեղ մի պարկերես ագիտա-
տոր քարոզում է մի խումբ մարդկանց
զէպի գինեւորում, մի այլ տեղ մի նոյն-
պիսի ագիտատոր կամաց սողեցնում
է իւր խօսակցի ձեռքը մի ինչ որ մե-
տաղ թէ թուղթ. և այլն և այլն:
—Եւան, Կարօ, Աղալի խառնութեամբ
քեզ Գրգորը կանչում: Բաղդասար ա-
ղէի կարեւորելու որ մեզ արդ խմացի,
հաց ուտացի:
—Եւ, արդէն, ես չեմ կարա. ես
խօսք եմ տուել Աղուին: Գլալինը ու
սուլթանը ասեցին ինձ որ մի քար ու-
նեմ — չլինայիմ իրանցից. հայրաթ
նրանց էլ մենքնա էլ պէտք համայնի:
Այդ միջոցին մէկ էլ տեսնում ես մի
խորամանկ աղուէս, ուսերին ունեցնե-
րած, զնգլի-Լընգլընի կախած, ծա-
նայողի մեծ կոկարդը ճակատին և մտ-
բակը ձեռքին հանգարտ անցնում է
խօսակցիներին մօտով:
Խօսակցի գիւղացիները բաժանում
են:
—Եւան հասկնալով թէ իմ մարդի
կէք: Ես ձեզի բան եմ քում. մեր գե-
ղաբնէք քանդեց էտ տնաւը: Բաղասար
աղան: Գեաղա Մուկուշ, հմրի, մօռցի:
կտրեց նա իմ խօսքը: Իմ ձայնի և զէմ-
քի շնորհիւ ես յաջողութիւն պէտք է
ունենամ:
Ի նշան համաձայնութեան գլխով ա-
րեցի, թէ և իւր գեղեցկութեան մասին
ինքնավստահ վերաբերումն ինձ մի փոքր
չփութեց:
—Ինչ որ կարող եմ անել ձեզ հա-
մար — կանեմ, պատասխանեցի ես, ձեզ
մի քանի յանձնարարական նամակներ
կըրամ:
Նա իսկոյն բռնեւ կերպով շնորհա
կալութիւնս յայտնեց:
—Կարծեմ, հարկաւոր է ձեզ իմ մօ-
սին մի քանի բան պատմել, շարունակ
կեց նա:
Ես աշխարհիս վրայ բոլորովին միայ-
նակ եմ և մինչև վերջին րոպէս չի պա-
տահել, որ մի օրէն աշխատանքով պա-
րպեմ. Իսկ երբ աշխատելու կարիք
ունեցայ, ես իսկոյն բռնի մասին մը-
տածեցի և իմ ջանքերը գործ դրեցի
այդ միտքն իրագործելու:
Հետեանք ձեզ յայտնի է. Երէկ իմ
բոլոր միջոցները վերջացան և եթէ
զուր չլինէր... Դուք իմ մասին ինչ
մտածեցիք...
—Որ դուք շատ գեղեցիկ ջահել կ'ի-
նէք. պատասխանեցի ես մի փոքր ձե-
կանօրէն:
—Էլ ինչ:
—Որ դուք շատ հահելի խօսակցի էք:
Ո՛հ, ես անելի դիւրեկան կարող եմ
լինել, ընդհատեց նա ինձ: Երէկ ես
զուլտ կորցրել էի, բայց կարող եմ
շատ սիրելի լինել նրան, որը ինձ
զիւր է գալիս. հարկաւոր է որ ինձ
լաւ ճանաչէք, պարոն Մէրէյ:
—Եւան կանգնում, միթէթեթեցի ես
նա զէպի ինձ մի հայեացք նետեց,
որի նշանակութիւնը չհասկացայ, և
նստեց նորից գաշնամուր անելու:

ես, որ մինչ գորտի աչք (3 րոպ.) շանց
չտուր, քեզի ջուր չէր տա: Դուք էսօց
զինի—ըրադին մի խաբուէք. մին կտան,
կ'սմացնեն, հարուր հարուր ջանքերից
կը հանեն:
—Լաւ, լաւ, Սեփան ափու, որքն
ձէնի տանք հապա. Աղուէն իմալէ:
—Ախար գեղցի էք է: 80 հմրի Աղուէ,
սո հմրի Բաղդասար աղան. հապա ձերի
աչք չի տեսնի, որ Ագօփ աղան էնդի
կայնուգէ: Էնօր պէս աղբացով, էնօր
պէս խաթըր պահող սրտի կը գտնար:
Էնօր փողեր ուրիշներ կուտեն, ինք ու-
րիշի փող չի ուտեր, կը հասկընաք...
Դեռ խօսքը չէր վերջացրել Սեփան
ափուն, երբ նոյն աղուէն կամաց կա-
մաց մօտեցաւ խօսակցիներին: Սեփանը
տեսնելով նրան ընդհատեց իւր խօսքը:
Աղուէս ծառայող մօտեցաւ նրանց
և խօսքը ուղղելով ուղղակի Սեփանին
ասաց:
—Հը, քեօփա Սեփան, ինչ կայ,
ինչ չկայ:
—Սաղութիւնդ, աղան, քո պիտի սաղ
էդնի մեղիկ համար:
Անկողի համարելով գիւղացի Սեփա-
նի բարեմաղթութեան համար շնորհա-
կալութիւն յայտնել, աղուէս ծառայողը
զարձաւ բուն խնդրին:
—Ի՛յ, ճա ! է, հմրի էն տան, տանու
տէր Սեփան, բու մարդիկը ուն պրտի
ձէն տան:
—Եւան գինն, աղա, քո գլուխ վկայ
որ չեմ գինա: Հրամանքդ ու ին կուտես,
աղան:
—Աղուէն:
—Երգաւ, աղան, մեր գեղական էտոր
ձէն չէնի տա:
—Էնչի: Բաղդասարը նրանից լաւ
մարմն, ինչու: Դուք ինչէք հազանում
ախար թէ միւսքան ինչա, լաւ մարթը
ո՞վա: Մեզ պէս աղա մարդիկ որ հաւա-
նում են նրան, էլ դուք հնչացուէք:
Եւ, Սեփան, չէ, Աղուէն լաւ մարթա
ու ինչքան հասկացող, ինչքան մեղա-
ւոր կայ, բիրադի էլ (բորթը) նրան են
ուղում: Փառք Աստուծոյ, դու էլ խօս էն
— Ես ձեզ համար մի կարգին բան
կերպեմ, ասաց նա: Դուք շատ երգեր
ունիք: Զայն պահեցէք:
Ես մի երգ ընտրեցի, յետոյ երկրոր-
դը, երրորդը: Իմ կարծիքը նրա ձայնի
մասին չափազանցութիւն չէր:
—Կարող էք բնմ գուրս գալ, հարցրի
ես:
Նա գլուխը շարժեց:
—Զգիտեմ. միթէ հարկաւոր է իտա-
ղալ գիտենալ:
—Եթէ դուք խաղալ գիտենայիք, դու
յաջողութեան համար մեծ գրաւական
կըլինէք:
—Ուրեմն հարկաւոր է իտալալ, թո-
թովելով ուսերը պատասխանեց նա:
Դուք կարող էք ինձ սովորեցնել:
—Ե՛ս, ո՛հ:
Նա շատ վշտացաւ, ինքն իմ գէմ կա-
տակցի, որ չեմ կարող սովորեցնել:
—Այնուամենայնիւ ձեր ձայնը բանը
շատ է հեշտացնում, շարունակեցի ես:
Կարծում եմ Վեստ—Էնդի թատրոնե-
րից մէկի երգեցիկ խմբի մէջ հշտու-
թիւնով կարող եմ ձեզ տեղաւորել:
Ես կարծում էի, թէ նա այդ իմ ա-
ռաջարկութիւնից կը վերաբերուի, բայց
զարմանքով տեսայ, որ նա գոհունա-
կութիւնից կարմրեց, և քաղցր ժպիտը
լուսաւորեց նրա երեսը:
—Դուք հրեշտակ էք, բացականչեց
նա, գնանք հնչ հիմա:
—Եւան կեցէք զլիարկները և գնանք:
Հրապարակ թատրոնի կառավարչի
հետ մի փոքր ծանօթութիւն ունէի և
գիտէի, որ այնտեղ մի նոր կոմիքական
օպերայի կը կանգնուի ինչ կայ: Երբ մենք
արդէն բնմի յետեւ էինք, տեսայ, որ
ուրիշ կանայք էլ փորձի են ենթարկ
ում: Բաւական էր մի քանի խօսք, որ
օրիորդ Գարգինգին թոյլատրուէր միւս
կանանց հետ իւր հերթին սպասելու:

հաստաբէլին անհասկացողները չեոյ
—Ի՛մալ էնեմ, աղան գեղական ինձիկ
չեն յսեր. մէկ ծաղկով, խօս գինաս քը,
զարուն չի ընել:
—Է, բառ ուն են ուղում ձեր գեղա-
կան:
—Ագօփին, Ագօփին, ձայնեց շրջան
կազմող սրտապինդ գիւղացիներից մէկը:
—Սլամֆ, բարկացաւ աղուէս ծա-
ռայողը: Ես քեզ Ագօփ կը շանց տամ:
Հորիք բերնով կը հանեմ, дуракъ, еше
быв, համարձակում է ինձ պէս չինով
նիկի մօտ հակառակութիւն անել...
—Մեղայ Աստուծոյ, Աղան, քո ստաց
մատաղ, բաշիւր, գեղեցիկ, իւր չափ չի
հասկընար:
—Еще быв, չի հասկընար:
Այս միջոցին գիւտնաւոր թուրք շա-
փառներից մէկը մօտենալով աղուէս
աղային և ձեռքը ճակատին մօտեցնելով
ասաց:
—Նաչալնիկ սանա չաղըք. ինձիւր
դա գեալմիշտի: (Գաւառապետը քեզ
կանչում, ինձենքն էլ եկելէ):
—Ման բուսհաթ, (ես իսկոյն) ասաց
աղան և թուրք շափառը ետեւ ձգե-
լով, գոռոզ գոռոզ, զննեց:—Մընգընեք
չըկընեցնելով հեռացաւ զէպի գիւտն-
աւորին:
[Վերջը միւս անգամ]
Ո՞րն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐԿԻԱ

«Times» ի Կ. Պոլսի թղթագիր ասե-
լով, սուլթանը դիմել է գերմանական
կայսրին, խնդրելով, որ նա պաշտպանի
իւր պահանջը Թեոսալիան Դրանը զի
Յելու վերաբերմամբ: Այդ գիտմամբ,
թղթագիր ասելով, զփոխութիւն է
պատճառել միւս պետութիւններին դե-
պաններին և զրա համար նրանք վճել
էին հրաժարուել Դրան հետ բանակ-
ցելուց միւս խնդիրների վերաբերմամբ:

Հետեանքի մասին ես միամիտ էի և
հենց որ երգեց, իսկոյն հաւանութիւն
գտաւ ու ընդունուեց: Մենք գուրս ե-
կանք:
—Զատ լաւ է, ասացի, ուճիկներդ
համարեալ թէ ձեր գրաւանումն է: Ես
մի քիչ փող փութ կ'առամ ձեզ և այս
մօտեցրում ձեզ համար բնակարան կը
գտնեմ: Գնանք:
Ոնք երկու արծառն սենեակ վար-
ձեցինք և երբ նա իւր նոր բնակարա-
նը գնաց, ես բերեցի նրա իրերը: Թէ
ինչպէս ստացայ, չարժէ այդ մօսին
խօսել:
—Ես գիտէի, որ դուք իմ իրերը կը
բերէք, ասաց նա ուրախ, երբ յաջողու-
թիւն կունենամ կը հաստատուեմ ձեր
պարտքը իւր տոկոսով:
Ես մօտեցայ այս օտարոտի աղջկանը
և շննջացի:
—Դու կարող էք անելի վաղ հատու-
ցանել, եթէ կամենաք:
—Ինչով, անփոթի կերպով հարցրեց
նա:
—Թոյլ տուէք ինձ մի փոքր ձեզ սի-
րել. ինքներդ էլ ինձ սիրեցէք:
—Աղէն. իսկ ես կարծում էի թէ
դուք իմ բարեկամը կըլինիք, կըլիցա-
րէն, յարգանքով կը վերաբերուէք: Ես
սխալուել եմ: Բոլոր տղամարդիկ այդ-
պէս են:
—Ոչ ոչ, եւանդով բացականչեցի ես:
Դուք ինձ հասկացաք. ես միայն աղա-
չում եմ ձեզ, որ ինձ յուսադէք և երբ
և իցէ իմ կինը լինիք:
Խօսքս դեռ չէի վերջացրել, երբ
զգացի որ անմտութիւն, կատարեալ
անմտութիւն եմ անում: Ինձ թուում էր
թէ ես հարբած եմ, հիպնոտիզացրած
եմ: Սակայն, եթէ նա տեսէ չաւ, ահա
քանան, ես համաձայն եմ ձեզ հետ
պատկուելու, ես տասը րոպէից կը-

մինչև որ վճուել թուրքերի Թեոսալիա-
յից հեռանալու խնդիրը:
—Անգլիական թերթերի թղթակցի-
ների հաւատարմատարները հաղորդած
տեղեկութիւնները երևում է, որ
թուրքերը, հակառակ գինաղաղարի
պայմանագրի կանոններին, իրենց զօր-
քերն առաջ են շարժել Թեոսալիայում
և զրաւել են մի քանի նոր գիրքեր:
Այս օրերս պէտք է գերիները փոխա-
դարձաբար վերադարձնեն իրար: Թուր-
քերի մօտ գերի կայ 230, յոյների
մօտ — 200 հոգի:
—Աստուծոյ պաշտօնական Frem-
denblatt» թղթերն արեւելեան խնդրին
նուիրած իւր մի յօդուածի մէջ ասում
է, որ պետութիւնների նպատակը բա-
ցառապէս խաղաղութեան վերականգ-
նումն է: Գրեալի ինքնավարութեան
խնդիրը վաղուց են վճել նրանք:
Պետութիւններն իւր ժամանակին յայ-
տարարեցին կոտող կողմերին, որ նը-
րանք յոյս չունենան հողեր ձեռք բերե-
լու, և ինքը սուլթանն էլ յայտարարեց,
որ այդպիսի մտադրութիւն չունի ինքը:
Ուստի անելով է, որ Թուրքիան աշ-
խատում է Թեոսալիան իւր հետ միացնել:
Ծայրայեղ դէպքում նա կարող է յոյս ունե-
նալ միայն որ սահմաններն ուղղուեն,
Միւս կողմից, որովհետեւ Յունաստանն
էր պատերազմ սկսողը, ուստի նա
պարտաւոր է պատերազմական ծախքը
վճարել: Այդ հատուցման քանակը պիտի
համապատասխանի նրա միջոցներին:
Թուրքիայում ապրող յոյների վերա-
բերեալ պայմանագրերի ոչնչացման մա-
սին խօսք էլ չի կարող լինել: Բայց
որովհետեւ Դուրք գահագաւում է, թէ
յոյներն ողուտ են քաղում այդ պայմա-
նագրերի դուրսութիւնից և գործում են
Թուրքիայի դէմ, այն ժամանակ այդ
բանի գէմ կարելի է միջոցներ գտնել:
—Կ. Պոլսում «Times»-ի ասելով,
նորից լուրեր են շրջում, թէ Դուրք
կարող է Յունաստանին առաջարկել
Կրիտէ կղզին Թեոսալիայի փոխարէնը
ստանալու պայմանը, և եթէ Յունաս-

պտակուէի Փառք Աստուծոյ, որ այդ-
պիսի բան չասաց:
—Ո՞ր գիտէ, գլուխը շարժելով պա-
տասխանեց նա: Երբ դուք մի փոքր
հանգստանաք, երեւի էլ այդպէս չէք
մտածիլ:
—Ինչպէս կարող եմ հանգստանալ,
երբ ամենայն օր ձեզ պէտք է տեսնեմ:
—Ուրեմն դուք ինձ չպէտք է տես-
նէք. ես կորցնում եմ բարեկամիս:
—Երբեք. քանի ես կ'ընդունի եմ,
երգում էի ես: Կարող եմ ձեզ ուղղա-
կի Փէլիցիա անուանել:
—Եթէ կամենում էք, շննջաց նա:
—Իսկ դուք ինձ ուղղակի ձերաղդ
կանուանէք:
—Նստեցէք, ձերաղդ, ես ձեզ հա-
մար թէլ կ'անեմ:
Այդ պատասխանը ինձ համար հիա-
նալի էր: Ես նստեցի և աչքս հիւստացնե-
լով նրանից թէլ խմբի փսան րոպէի
ընթացքում նրա տրամադրութիւնը նոյն-
քան անգամ փոփոխուեց, ամեն անգամ
էլ նա հրաշալի էր: Երբ ես հրաժեշտի
ժամանակ նրան ձեռք տուեցի, շնն-
ջացի:
—Փէլիցիա, կարող եմ յոյս ունենալ
ես չեմ գնալ. մինչև դուք ինձ թոյլ
չէք տալ ձեզ սիրելու:
Ես նրան հետցնեալ մօտ էի քաշում
նա չէր ընդդիմանում: Վերջապէս զրկե-
ցի նրան և... համբուրեցինք:
—Տէրն ընդ քեզ, ասացի ես, ցտե-
սութիւն:
Նա զէպի ինձ մի հրեշտակային հա-
յեացք ուղղեց:
Ես սենեակից դուրս վազեցի:
Մեր ծանօթութեան երկրորդ օրը
ես Փէլիցիայի ձեռքը յանձնեցի իմ պա-
տիւր, անունը:
(Գրաւորականութիւն)
Ս. Զ.

